

Birleşik Arap Emirlikleri'nde Dış Politika Yapımında Elitlerin Rolü

Mehmet Ali MERT*

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Öz

Uluslararası sistemde ülkelerin dış politikalarını etkileyen yeni dinamikler karar alma süreçlerinde farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. Önceki dönemlerde daha yoğun olan lider odaklı dış politika yapım sürecine zamanla, elitler başta olmak üzere farklı aktörler de dahil olmuştur. Liderlerin kararlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisi elitlerin yönlendirmesidir. Uluslararası ilişkilerde neo-kalsik realist yaklaşımın güçlenmesiyle birlikte, günümüzde siyaset bilimine dair yazılan temel eserler siyasal meseleleri sıklıkla elitlere referansla ele almaktadır. Bu yeni eğilimler sebebiyle elitler ve dış politika ilişkisinin araştırılması önem arz etmektedir. Bu çalışma elitlerin gerçekte nasıl oluştuklarını, siyasi yapı içerisinde nasıl davrandıklarını ve ülkelerin dış politika karar süreçlerinde ne tür bir etkiye bulunduklarını Birleşik Arap Emirlikleri örneğinde ele almaktadır. Çalışma BAE'nin geleneksel elitlerinin aralarındaki rekabeti azaltmak ve birbirleri ile ittifak kurmak suretiyle yeni inşa edilen devlette siyasi, ekonomik ve askeri alandaki politikaların şekillenmesinde belirleyici olduklarını ve petrol gelirleri gibi yeni zenginlik kaynaklarını sarf etmek suretiyle dış politikayı kendi çıkarlarını genişletmek için yönlendirdiklerini iddia edecektir. Ayrıca, dış politikanın sınırlı bir elit grubun denetiminde olmasının ülkenin dış politikada yaşadığı savrulmaları etkilediği de bu çalışmada ileri sürülen iddialar arasındadır. Nitel araştırma yöntemine dayanan bu çalışmada analizler gazete haberleri, akademik yayınlar ve politika belgeleri gibi ikincil kaynakların sistematik olarak incelenip yorumlanması yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Siyasi elitler, Elit oluşumu, Birleşik Arap Emirlikleri, Emirlikler dış politika kültürü.

* Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mehmetali.mert@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1436-7888.

The Role of Elites in Foreign Policy Making in the United Arab Emirates

Abstract

New dynamics in the international system have brought changes to how countries make foreign policy decisions. Previously dominated by leaders, foreign policy-making now includes other actors, notably elites. Elites have become significant influencers on leaders' decisions. With the rise of neo-classical realism in international relations, political science increasingly discusses political issues through the lens of elite influence. This makes examining the relationship between elites and foreign policy essential. This study explores how elites are formed, how they act within political structures, and their influence on foreign policy decisions, using the United Arab Emirates (UAE) as a case study. It argues that traditional Emirati elites have shaped the political, economic, and military policies of the new state by reducing internal competition and forming alliances. They have also used wealth, particularly oil revenues, to steer foreign policy in ways that serve their own interests. Additionally, the study suggests that the concentration of foreign policy control in the hands of a limited elite contributes to inconsistency and volatility in the UAE's international strategies. The research uses qualitative methods, analyzing secondary sources such as news reports, academic works, and policy documents.

Keywords

Political elites, Elite formation, United Arab Emirates, Emirati foreign policy culture.

Extended Abstract

The United Arab Emirates (UAE) has pursued a pro-active foreign policy in the Middle East, particularly during the Arab Spring. The UAE's federal administration system and flexible leadership have been key factors in supporting this policy. To gain a deeper understanding of the increasing effectiveness of the UAE, which pursues policies that enhance its power both within the Gulf region and across different regions of the Middle East, in the international arena, this study focuses on the policy makers themselves. The identity, culture and values of the policy-making elites exert a significant influence on the comprehension of international politics and the determination of the interests of nations. This study focuses on the role of Emirati elites in foreign policy, with a particular emphasis on the UAE. It employs a process analysis method to examine the composition of the UAE elites, the processes of elite formation, the political structure of the elites, their sources of influence, and how they influence foreign policy. Finally, it considers the outlook of new elite formation in foreign policymaking.

The groups that constitute the elites in the UAE traditionally come from ruling families to which large segments of society are subordinated. Consequently, they are afforded a privileged background. Traditional elites continue to be the most important actors in politics, as they have been in the past. However, the institutionalization of central authority and the concentration of power

in the hands of emirs have dampened the effectiveness of tribal leaders. The emirs increased their authority and became the sole elite class. The fact that the emirs had an administrative staff formed from the family circle made elite transformation impossible in the country. Consequently, the influence of a select group is dominant in matters pertaining to foreign policy.

UAE has a relatively weak history as a political society. Throughout its history, the leadership of each emirate has been in a family where the political power was under the control of the emir and his relatives. In addition to the ruling families, there were also different tribes within each emirate. These tribes have entered an alliance with the ruling tribes. Currently, seven different emirates are ruled by different families. Although some of these families are based on the same root, they have taken control of different emirates by splitting into branches later. In the pre-independence period, there was intense rivalry between these units, which were more commonly referred to as sheikhdoms rather than emirates. Furthermore, different tribes within each emirate also competed from time to time. In addition, competition for leadership within the ruling tribe was also common.

UAE is a federation of seven emirates, each with its own traditions of governance. These traditions diverge from those of modern political systems, resulting in a complex governance structure. Within this structure, various clans and groups fulfil different roles, statuses, and functions. In the emirates, those who have been included in the political system have been the families who have assumed the responsibility of governance. The authority to make decisions on significant matters was vested in the 'Supreme Council of the Union', which was constituted by the leaders of the seven emirates. Furthermore, traditional institutions have been supplanted by those of the state bureaucracy. The younger generation of educated bureaucrats in the country were not appointed to decision-making roles, particularly in matters of foreign policy. The traditional elites have established a tutelage over the administration through the institution of the 'Supreme Council of the Union'.

Political participation in the UAE is constrained by the dominance of ruling families in the country's political landscape. The parliament, which was previously entirely under the control of the emirs, is gradually becoming more representative of the wider population. Currently, nearly half of its members are elected by an increasingly diverse electorate. This suggests that, although the Emirati families are institutionally the dominant power, they are not the sole determinants of policymaking. Once more, it is evident that the state exerts control over newspapers, religious and civil organizations, thereby limiting the scope for criticism of state policies in the public sphere. Following the Arab Spring, the political participation of the potential opposition wing has become effectively impossible. Despite these constraints, the government is attempting to enhance its legitimacy by distributing economic benefits to a significant proportion of the population.

Although the UAE has consolidated its unity and increased its economic prosperity, it has encountered various challenges in foreign policymaking due to its status as a small state, lack of historical depth, lack of robust institutional structures and limited military power. In the realm of foreign policy, the UAE is similarly characterized by the influence of emirs, as is the case in other political and economic domains. The influence of the elite on foreign policy is shaped by their personalities, which may be introverted or extroverted. The personality of the leader is a significant factor influencing the preferences and orientations of foreign policy. The fact that Emir Zayed's leadership style, communication style, political vision and organizational capacity are compatible with the dominant leader type in terms of character has made him more dominant in foreign policy decisions than other emirs.

The principal concerns that emerge from an analysis of the UAE's foreign policy can be enumerated as follows: the maintenance of regime security, the regulation of energy security, and the combating of threats to economic prosperity. In the aftermath of the 2008 economic crisis and after the 2011 Arab Spring, the UAE began to utilize its hard power as a foreign policy instrument to a greater extent than previously. The UAE's foreign policy in the period following the Arab Spring has been primarily oriented towards the maintenance of the status quo. In this context, the UAE has consistently opposed all attempts to transform the region during the Arab Spring process that aim to change regimes and strengthen the dominance of supra-state actors such as the Muslim Brotherhood (MB) over states. In contrast to the behavior of smaller states, the UAE provided support to the groups representing the status quo in the region. In addition to its military capabilities, the UAE seeks to achieve its objectives through the utilization of soft power instruments, including humanitarian assistance, financial assistance, the cultivation of media influence, and the support of civilian organisations.

The formation of the UAE's foreign policy did not occur within the context of a political philosophy that aimed to serve a specific mission and had historical continuity. As a result, foreign policy was largely monopolized by elite families. In the period following the unification of the Emirates, the previous conflict between the ruling elites was superseded by a consensus on the sharing of gains and obligations. In the unified structure of the UAE, the state as an institution, its bureaucracy and administrative structure were designed according to the predominant interests of the elites. In this context, it can be argued that the economic and social structure of the UAE differs from that of Europe, where the modern state developed. The Emirati elites have formed a unity among themselves in both domestic and foreign policy. They have increased their sanctioning power and weakened the opposition formations, ensuring the emergence of a structure dominated by the will of a narrower elite class. Consequently, the elite structure that has emerged in the UAE has constrained the potential for the replacement of the existing elite by a

new one, thereby limiting the possibility of 'elite mobility'. In this context, the study demonstrates that the political and social fabric of the UAE does not permit an elite to challenge the position of the leaders and propose an alternative.

Giriş

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) özellikle Arap Baharı sürecinde Ortadoğu'da pro-aktif dış politika takip eden ülkelerden biri olmuştur. BAE son dönemde Ortadoğu güç hacmini genişletme yolunda kapsamlı bir dizi politikalar uygulamaya çalışmıştır. BAE'nin bu politikasını destekleyen temel unsurların başında, oluşturmuş olduğu başarılı federal yönetim sistemi ve bölgesel dönüşümlere adapte olabilen esnek liderlik anlayışı olduğunu söylenebilir (Ketbi, 2021: 93). Bu çerçevede, BAE bir yandan insani diplomasi alanında etkinliğini artırmakta, bölgesel ve küresel ortaklarıyla ittifaklarını genişletmekte iken diğer yandan da askeri yeteneklerini geliştirmek ve teknolojik alanlara yatırım yapmak suretiyle petrol sonrası döneme hazırlık yapmaktadır. Bu çaba ve vizyonun ardında yumuşak ve sert gücü birleştirme becerisi gösteren Muhammed bin Zayid ve Muhammed bin Raşid el Maktum gibi yeni nesil karizmatik liderler bulunmaktadır. Hem Körfez bölgesinde hem de Ortadoğu'nun farklı bölgelerinde bu gücünü artırıcı politikalar takip eden BAE'nin, uluslararası arenada artan etkinliğini daha rahat anlayabilmek için politika yapıcılarının kendilerine odaklanmak faydalı olacaktır. Zira dış politika yapım sürecinde politikaları yönlendiren elitlerin sahip olduğu kimlik, kültür ve değerlerin uluslararası siyasetin anlaşılmasında ve ulusların çıkarlarının belirlenmesinde güçlü tesirleri vardır. BAE'ye odaklanan bu çalışma, Emirlikler'deki elitlerin dış politikadaki rolü ile ilgili genel bir bakış sunmaktadır. Süreç analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada, BAE elitlerinin hangi kesimlerden oluştuğu, elit oluşum süreçleri, elitlerin politik yapısı, nüfuz kaynakları, dış politikaya nasıl etki ettikleri ve son olarak dış politika yapımında yeni elit oluşumunun görünümüleri analiz edilecektir.

Elitler, karar alma gücünü elinde bulunduran, siyasal aktör olarak belirleyici bir role sahip, birbirleri ile uyumlu hareket eden ve ulusal düzeyde en geniş kaynaklara sahip olan gruplar şeklinde nitelendirilmektedir (Higley, 2008). Elit teorileri, genelde toplumsal yapı içinde iktidar ilişkilerini ve güç dengelerini izah etme amacı taşımaktadır. Elitler, sosyal, siyasi, ekonomik ya da geleneksel karakteristik özellikleri dolayısıyla toplumun üzerinde ağırlığı olan bir grup olarak yönetimi de kontrolleri altına alırlar (Mosca, 1959: 53). Veraset yoluyla sahip oldukları servet ve aile bağları gibi özellikleri sayesinde güç bu kesimin elinde toplanır (Pareto, 2018: 80). Kendi çıkar ve imtiyazlarının sürdürülmesi doğrultusunda ortak bir paydada buluşmayı öngören strateji yani elit entegrasyonu olarak nitelendirilen bu yaklaşım siyasi kararların başarısını da etkilemektedir (Hoffmann-Lange, 2018:54). Elitler, başta dış politika olmak üzere siyasi arenada kritik rol üstlenirler.

BAE’de elitleri teşkil eden gruplar da elit tanımı ile paralel bir biçimde şekillenmiştir. Günümüzde yönetimi elinde bulunduran elitler, geleneksel olarak toplumun geniş kesimlerinin tabi olduğu yönetici ailelerden gelmektedir. Dolayısıyla imtiyazlı bir geçmişe sahiptirler. Geleneksel elitler, geçmişte olduğu gibi siyasetin en önemli aktörleri olmaya devam etmektedirler. Kabilelerin merkezden daha özerk olduğu birleşme öncesi dönemde kabile liderleri de yöneticilere karşı kendi kabile mensuplarının çıkarını savunan bir elit grubunu oluşturmaktaydı. Ancak merkezi otoritenin kurumsallaşp gücün emirlerin elinde yoğunlaşması kabile liderlerinin etkinliğini sönümlendirmiştir. Emirler otoritelerini artırarak yegane elit sınıfı teşekkül etmişlerdir. Emirlerin aile çevresinden teşekkül eden yönetim kadrosuna sahip olmaları ülkede elit dönüşümünü olanaksız hale getirmiştir. Dolayısıyla dış siyaseti ilgilendiren meselelerde sınırlı bir kadronun etkisi hakimdir. BAE’nin dış politikasına yönetici ailelerin güvenlik ve çıkar algılamaları şekil vermektedir. Ayrıca içeride birliği sürdürme bir hedef olarak konmakta ve rejime yönelik ortaya çıkacak tehditlere karşı hem iç hem de dış siyasette bir teyakkuz hali devam ettirilmektedir (Telci & Horoz, 2018).

BAE’de elitler her emirliğin yönetici aile mensupları ve onlarla akrabalık ilişkisine sahip kesimlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda BAE’de geleneksel sosyal veya kültürel sınıflardan söz etmek mümkün değildir. Tarihsel bakiyesi güçlü olan İslam ülkelerinde siyasal alanda etkili ulema sınıfı yer alırken BAE’de kayda değer bir ulema sınıfından bahsedilemez (Abdullah, 1978). Her emirliğin, yönetici konumunda bulunan ailelerden teşekkül etmiş elit grupları mevcuttur. Bu gruplar arasında yer yer tarihsel ihtilaflar ve çatışmalar söz konusu olmuş olsa da sosyal olarak homojen bir yapı oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla BAE’de farklılaşmış, örgütsel olarak çeşitliliğin olduğu farklı elit gruplardan söz etme imkânının olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Esasında bir toplumdaki elit kişi ve grupların çeşitlenmesi, o toplumun ideolojik veya sosyal olarak kompleks olması ve kurumsal olarak bölünmesi ile ilgilidir (Higley, 2008). BAE gibi homojen toplumlarda siyasi gücün belli merkezlerde toplanmasının elit çeşitliliğinin ve rekabetinin sınırlı olmasına yol açtığı söylenebilir. Araştırmaya BAE’nin farklı emirliklerindeki siyasi elitlerin bağımsızlık öncesi süreçteki var olma mücadelesi ile başlamak uygun olacaktır.

BAE’de Bağımsızlık Öncesi Elitler

Basra Körfezi’nin Arap Yarımadası kıyısında 19. yüzyıldan 1971’e kadar İngiliz vesayeti altında bulunan 9 siyasi birimden yedisi BAE adı altında bir federasyon oluşturdular. Abu Dabi, Dubai, Şârîka, Füceyre, Ümmü’l-Kayveyn, Acman ve Resü’l-Hayme olmak üzere yedi farklı emirliğin oluşturduğu bu federasyon, İngiliz himayesinin 1971 yılında sona ermesiyle bağımsız bir devlet statüsü elde etti. Bölgede benzer statüde bulunan Bahreyn ve Katar

ayrı devletler olarak kalmayı seçtiler.¹ Bu emirliklerden Res'ül-Hayme bağımsızlıktan bir yıl sonra birliğe katılmıştır. Siyasal toplum olarak güçlü bir geçmişe sahip olmayan bu emirlikler, tarih boyunca farklı aileler tarafından idare edilmiştir. Her bir emirliğin liderliği, siyasal gücün emir ve akrabalarının denetiminde olduğu bir ailede bulunuyordu (Cleveland 2008: 517). Yine her emirlik içinde yönetici aileler dışında farklı kabilelerin varlığı da söz konusudur. Bu kabileler, yönetici kabilelerle ittifak içerisine girmişlerdir. Mesela Abu Dabi ve Dubai emirlerinin ait oldukları Beni Yas kabilesi ile yaklaşık 17 tane geleneksel müttefik kabile söz konusudur. Yönetici aileler dışında bulunan kabileler, genellikle tarih boyunca bu topraklarda yaşamış olan ve çeşitli iş alanlarında faaliyet göstermiş ailelerden oluşmaktadır. Bunların en meşhurlarından olan El Şems kabilesi birçok farklı alt kabilelere bölünmüş durumdadır. Günümüzde BAE'nin farklı bölgelerinde üyelerinin çoğunlukla ticaretle meşgul olduğu bir kabiledir. Özellikle son dönemde siyaset alanında görünürlüğü olan kabilelerden birisi olan El Mazrui kabilesi geçmişte geleneksel iş alanlarında faaliyet göstermekle beraber günümüzde tarım ticaret ve diğer iş sektörlerinde ön plana çıkmış mensupları barındırmaktadır. Yine El Kubeysi, El Suveydi ve El Ketbi gibi güçlü kabileler BAE'nin farklı emirliklerinde çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren mensuplara sahiptirler (Freer & Al-Sharekh, 2021).

Emirlikler İngiliz himayesi döneminde de birbirinden bağımsız varlık göstermiş ancak himayenin kalkmasıyla birleşme söz konusu olmuştur. Her bir emirlikte yönetici konumunda olan emirlerin kabileler üzerindeki kontrolü, 1820'de İngilizlerle ilk antlaşma imzaladıkları döneme kadar zayıf ve kırılgan olmuştur (Ahmadi, 2008: 11). Ancak bu tarihten itibaren 151 yıl boyunca vesaayetleri altında bulundukları İngilizler ile zaman zaman imzalamış oldukları antlaşmalar yolu ile kurmuş oldukları bağ emirlerin güçlenerek yönettikleri kabileler üzerinde kendi konumlarının pekişmesine hizmet etmiş ve daha istikrarlı bir yönetim oluşturma kapasitelerini artırmıştır (Peterson, 1986: 198). İngilizler kabile ve yönetici ailelerin yönetim anlayışlarına yönelik

¹ Britanya 1968'de kuvvetlerini Körfez bölgesinden tamamen çekeceğini duyurması üzerine Abu Dabi ve Dubai aralarındaki kıyı sorununu hızlı bir şekilde çözmek suretiyle, aralarında Bahreyn ve Katar'ın da olduğu diğer 7 emirliğe davet göndererek bir federasyon oluşturdular. Stratejik konumu ve zenginlikleri ile bölgede önemli konumda bulunan emirliklerin küçük boyutları onları tehditlere karşı savunmasız yapıyordu. Emirler arasındaki iş birliği yoluyla bölgenin güvenliğinin sağlanacağı düşüncesinin hâkim olduğu böyle bir federasyona ilk önce Bahreyn ve Katar'ın da katılacağı yönünde umut söz konusuydu. Bahreyn, İran'ın kendi topraklarına yönelik iddialarından çekindiği için federasyona katılma düşüncesindeydi. Ancak İran'ın böyle bir iddiasının olmadığını deklare etmesi sonrasında kendi sosyal yapısı ve yönetim sisteminin farklılığı yanında diğer emirliklerle karşılaştırıldığında gelişmişlik düzeyinin çok daha yüksek olduğu gerekçesiyle tam bağımsız bir devlet olmayı tercih etti. Diğer yandan Katar, Abu Dabi emirliğinin zenginliği ve daha geniş topraklara sahip olması bakımından federasyon içerisindeki lider pozisyonunda olmasını kendi çıkarına uygun bulmadığı için federasyona katılmaktan vazgeçti. Ayrıntılı bilgi için bk. Zahlan, R. S. (1978). *The Origins of the United Arab Emirates: A Political and Social History of the Trucial States*. London. Routledge.

herhangi bir müdahalede bulunmamış, gevşek himaye politikası izlemiştir. İngilizler tarafından iç işleyişi düzenlemeye dönük bir yönetim anlayışı tercih edilmemiştir. İngilizlerin bölgeye duyduğu ilginin temel sebebi, Hindistan'a giden ticaret yolunu güvence altında tutmakla ilgiliydi. Emirler, 1835, 1853, 1892 ve 1902 yıllarında İngilizlerle farklı antlaşmalar yapmak suretiyle onların Hindistan yolunun güvenliği ile ilgili endişelerini giderirken kendi konumlarını da sağlamlaştırma amacı gütmüşlerdir. İngiliz yöneticiler, emirlikler arasındaki mücadelelerin veya aile içi çekişmelerin dışında kalarak yalnızca bölgedeki ticari çıkarlarına yönelik ayrıcalıklara odaklanmışlardır. Ancak bölgede kendi çıkarlarına tehdit olabilecek gelişmelere sınırlı müdahalelerde de bulunmuşlardır. Genel olarak bu bölgede dolaylı bir yönetim tarzını uygulayan İngilizler, başta dış ilişkiler ve ekonomi olmak üzere kendi çıkarlarını ilgilendiren tüm faaliyetlerde hakimiyeti direkt olarak eline almıştır. 1982 antlaşmasının denizcilik faaliyetlerini kısıtlamaya yönelik kararlarının tesiri, zaten coğrafi koşulları dolayısıyla izole yaşayan bu toplulukların dış dünya ile irtibatını neredeyse kesmiş bulunmaktaydı. Bu bölge iki büyük savaş arası dönemde yaşanan büyük devletlerin güç rekabetinden doğrudan etkilenmemiştir. Dolayısıyla I. Dünya Savaşı sonrasında Arap coğrafyasında sömürgeci ve manda yönetimlere karşı bağımsızlık yönünde mücadele sürerken emirlikler dış dünyadan tecrit edilmiş haldeydiler (Zahlan, 1978: 50).

BAE'deki 7 ayrı emirliği farklı aileler yönetmektedir. Bu ailelerin bazıları, aynı köke dayanmakla beraber daha sonra kollara ayrılmak suretiyle farklı emirliklerin denetimini ele geçirmişlerdir. Bu ailelerden en çok bilineni Beni Yas ailesidir. Beni Yas ailesinden gelen Nahyan ve Maktum aileleri sırasıyla Abu Dabi ve Dubai emirliklerinin yönetici aileleridirler. Diğer önde gelen ailelerden birisi ise El Kasımi ailesidir. Bu aile de Şârîka ve Resû'l-Hayme emirliklerini yönetmektedir. Yine küçük emirliklerden olan Acman emirliğini Nuaymi ailesi, Ümmü'l-Kayveyn emirliğini El Mualla ailesi yönetirken Füceyre emirliğini El Şarki ailesi yönetmektedir. Bu ailelerin yüzyıllara dayanan yöneticilik konumları onların bugünkü emirliklerde ne denli güce sahip olduklarının göstergesidir. Her bir emirliğin yönetici ailelerinin emirlik toprakları üzerinde yaşayan diğer kabileleri denetim altına almaları onların güçlerinin temelini oluşturmuştur.

Abu Dabi emirliğini üstlenen Nahyan ailesinin, diğer kabilelere kıyasla 1800'lerin sonunda toplam 15 evden oluşan küçük bir elit gruptan oluşması, onların birbiriyle güçlü dayanışma içinde olmalarını da beraberinde getirmiştir. Öte yandan bu durum Nahyan ailesi içerisinde iktidar geçişlerinin daha sancılı olmasına yol açmıştır. 1855-1909 yılları arasında Abu Dabi emirliğini en uzun süre yürüten Zayid bin Halife dönemi, aile içi istikrarın olduğu aynı zamanda da Nahyan ailesinin diğer emirlikler arasında öne çıktığı bir dönemi teşkil etmiştir. Ancak kendisinin doğal olarak ölümünden sonra, oğulları arasında yaşanan iktidar mücadelesinde, aralıklarla emirliği ele geçiren 5 oğlundan 3'ü iktidar mücadelesi dolayısıyla rakipleri tarafından öldürülürken bir tanesi de sürgüne gönderilmiştir (Alhosani, 2012: 35).

Aynı dönemde Dubai'ye hükmeden Maktum ailesi 400 eve sahip geniş bir topluluktan oluşmaktaydı. Maktum ailesi içerisinde iktidar mücadelesi yaşanmış olsa da Nahyan ailesinin tersine, iktidar değişimleri barışçıl yollarla gerçekleşmiştir. Ailenin bağımsızlık öncesi en önemli yöneticisi olan Said bin Maktum, 1912-1918 arasındaki emirliği sırasında aile üyelerini idare etme hususunda sıkıntılar yaşasa da diğer kabilelerle ailenin ilişkilerini güçlendirme ve emirlikler arası çatışmalara yol açabilecek birçok sorunda başarılı bir hakemlik görevi üstlenmesi açısından saygı duyulan bir kişi olmuştur. Ayrıca Maktum ve Nahyan aileleri arasında iktidarlarını sağlamlaştırmak ve birbirleri arasındaki gerilimi azaltmak için evlilik yoluyla akrabalık bağlarının devam ettirilmesi söz konusu olmuştur (Peterson, 1986: 198). Bu evlilikler şimdiki Abu Dabi emiri Muhammed bin Zayid ile Dubai emiri Muhammed bin Maktum arasında görüldüğü gibi emirlik yöneticilerinin birbiriyle yakın akraba olmasını sağlamıştır.

Emirlikler içerisinde küçük bir topluluğa hükmetmekle beraber bölgenin inci avcılığı ve deniz ticaretinde etkin olduğu 19. Yüzyılda etkinliği ile öne çıkan ailelerden biri Şârika ve Resû'l-Hayme emirliklerini yöneten El Kasımi ailesi olmuştur. Diğer emirliklerden farklı olarak vehhabilik anlayışının bölgeye girişinde önemli rol oynayan bu aile, çoklukla yaşanan sınır sorunları ve denizlerdeki üstünlüğü nedeniyle diğer emirliklerle ve İngilizlerle sık sık sorunlar ve çatışmalar yaşamıştır. El kasımi ailesinin en büyük rakibi Beni Yas ailesi olmuştur. İlerleyen dönemlerde Beni Yas ailesinin Abu Dabi ve Dubai'de etkinliğinin artmasına paralel olarak El Kasımi ailesinin etkinliği de azalmıştır (Zahlan, 1978: 50).

Acman emirliğine hakim olan Nuaymi ailesi, küçük bir coğrafi alana hükmetmekle beraber üyelerinin Umman ve Şârika dahil birçok farklı bölgede yaşadığı geniş bir ailedir. Yönetimi ele geçirme konusunda aile içi mücadelenin sıkça görüldüğü Acman'da 1928'den 1981'e kadar yönetimi elinde bulunduran Hamid bin Raşid El Nuaymi özellikle bedevi kabilelerin saygısını kazancak kabiliyetli bir yönetim sergilemiştir (Zahlan, 1978: 37).

Bölgenin siyasi hayatında diğer emirliklere nazaran daha az önem taşıyan ve nüfusu da görece az olan Ümmü'l-Kayveyn emirliği 1700'lerden beri Mualla ailesi tarafından yönetilmektedir. Aile, kendilerine mensup kabileleri güven ve barış içinde yönetmeyi başarmakla beraber aile içinde çatışmalara varan rekabetlerin yaşandığı dönemler olmuştur. 1929'dan 1981'e kadar yönetimi elinde bulunduran Ahmed bin Raşid, kendisinden önce emir olan iki kuzeninin aile içi iktidar mücadelesinde öldürülmesinden sonra iktidara gelmiştir. Emirliği zenginleştiren Ahmed bin Raşid, karar almada aile içi meclise danışma usulunu getirmek suretiyle kısa süre içerisinde emirlikte barışı sağlayarak kabileler üzerindeki gücünü sağlamlaştırmıştır (Abdullah, 1978).

mücadelesini sürdüren El Şarki ailesi, 1952'de İngilizler tarafından bağımsız bir emirlik olarak tanınmıştır. 1938'den 1975'e kadar ailenin önderliğini yapan Muhammed bin Hammad, diplomatik kişiliği sayesinde çevre emirliklerle iyi ilişkiler kurarak emirliğin bölgede merkezi bir konum kazanmasında rol oynamıştır (Zahlan, 1978: 69).

Bağımsızlık öncesi dönemde emirlikten ziyade daha yaygın olarak şeyhlik diye nitelenen bu birimlerin birbirleri arasında yoğun bir rekabet söz konusuydu. Yine her bir emirlik içerisinde var olan farklı kabileler de zaman zaman birbirleri ile rekabete girişmiştir. Ayrıca yönetici kabile içerisinde de liderlik rekabeti sıkça rastlanan bir durumdu. Bir aile üyesini emirliğin başına getirmek ya da emiri liderlikten indirmek, aile içerisinde birbiriyle rekabet halindeki taraflar arasındaki bir mücadeleye işaret etmekteydi. Emirliklerin hepsi dil, din, etnik köken ve coğrafya açısından birbiriyle benzeşmekle birlikte kabileler üzerinde oluşturdıkları nüfuz alanı bakımından emirlikler arasında farklılık bulunmaktaydı (Hendrik, 1997). Yine bu topluluklar benzer yaşam biçimlerine sahiptiler. Daha çok sahillerde yoğunlaşmış olan nüfus balıkçılık ve denizlerde inci avcılığı ile iştigal etmekteydi. İç bölgelerde yaşayan kabileler ise hayvancılıkla uğraşmaktaydı. Ayrıca günümüzde küçük topraklara sahip Şârika ve Resû'l-Hayme emirlikleri genelde denizci bir topluluktan ve daha çok korsanlıkla biliniyorlardı. Ancak İngiliz vesayeti ile denizlerdeki bu tür faaliyetleri kısıtlandı ve etkinliklerini büyük oranda yitirmiş oldular. Üstelik bu durum uzun zamandır düşmanlıklarla bezenmiş bir mücadele içinde oldukları diğer emirlikler karşısında da geri planda kalmalarına neden olmuştur (Abdullah, 1978: 115). Bu gelişmeye paralel olarak iç kesimleri de içine alan geniş topraklara sahip Abu Dabi ve daha çok ticarete eğilimli ve Abu Dabi'den sonra en geniş topraklara sahip Dubai emirliğinin gücü artmaya başlamış oldu. Dolayısıyla Abu Dabi ve Dubai bölgenin yeni merkezleri haline gelmiş oldular. Özellikle Abu Dabi, konumunu güçlendirmek için iç bölgelerde yaşayan bedevi kabilelerin desteğini almak suretiyle nüfuzunu buralara yaymıştır. Sayıca nüfusun az bir oranını oluşturmakla beraber bedevilerin kabile içi dayanışma kültürünün çok güçlü olması, hayvancılık faaliyetleri dolayısıyla geniş topraklara hakimiyetleri ve kabile liderinin kabile üzerindeki güçlü otoritesi emirlerin onlarla müttefik olması için yeterli sebepleri oluşturmaktaydı. Abu Dabi'nin geniş bölgelere yayılmasına paralel olarak Dubai de bölgede ticari hayatın merkezi haline gelmeye başlamıştır. 1900'lerden itibaren Dubai'de yeni bir tüccar sınıfının oluşmasıyla kısa zamanda burası yabancı malların getirilip dağıtıldığı ana liman haline gelmiştir (Abdullah, 1978: 104).

Bölgedeki emirlikler arası güç değişimleri genelde barışçıl yollarla olmuştur. Emirlikler, 19. yüzyıl boyunca birbirleri ile uzun yıllara yayılan şiddet dolu mücadelelere girişmişlerdir. Birbiriyle konumları açısından benzerlik arzeden Abu Dabi ve Şârika, geniş topraklar elde etmek için rekabet halinde olmuşlardır. Ancak bu süreçte denizci bir güç olan Şârika, kara gücü bakımından üstün olan Abu Dabi karşısında gerilemiştir. Özellikle İngilizlerin

denizlerde çatışmayı sınırlandırmaya yönelik politikaları sonrasında güç dengesi Abu Dabi lehine değişmiştir. Yerel düzeydeki çatışmalara çok fazla müdahil olmayan İngilizler çatışmaların deniz ticaretine zarar verecek boyutlara ulaşmasına müsaade etmemişlerdir. İngilizlerin bölgeye yerleşmesinin ardından gerçekleşen çatışmalar, daha çok kabilelerin birbirlerinin bölgelelerine baskın düzenlemeleri şeklinde cereyan etmekteydi. Bu mücadelelerin boyutları azalmakla beraber 20. yüzyılın ilk yarısında da devam etmiştir. Abu Dabi ile Dubai arasında çeşitli çatışmalar meydana gelmiştir. Bu çatışmalar zaman zaman bölgedeki diğer emirliklere de yansımıştır. Yine birçok açıdan ortak noktaya sahip olsa da Abu Dabi ve Şârika emirlikleri liderlik hususunda rekabet halindeydiler. Abu Dabi ve Şârika arasındaki bu rekabetin zaman zaman şiddetli çatışmalara evrildiği de olmuştur. Ancak İngilizlerin bölgede hakimiyet kurması ve denizlerdeki çatışmalara engel olması sebebiyle karada güçlü olan Abu Dabi emirliği bu rekabette üstünlüğü ele geçirmiştir.

Emirlikler arasındaki anlaşmazlıkların çeşitli sebepleri olabiliyordu. Bazen borç yüzünden bazen de kabilelerin ve topraklarının hangi emirliğe bağlı olduğu ile ilgili mutabakat sağlanamaması dolayısı ile çatışmalar çıkmaktaydı. Çünkü kabile ve emirlik toprakları arasındaki sınırlar net biçimde belirlenmemişti. Kabileler üzerinde ciddi otoriteleri söz konusu olmayan emirlik liderlerinin sorumluluğu, toprakların kontrolünden ziyade kabilelerin sadakatini sağlamaya yönelikti. Kabileler farklı emirliklerle farklı biçimlerde ilişki kurabilmekteydi. Kabilelerin esneklik arzeden bu durumu yirminci yüzyılın ortalarında değişecekti. Kabileler daha az önemli hale gelecek, üzerlerinde merkezi otoritenin kontrolü artacaktır (Peterson, 1986: 198). Belirsiz sınır sorunları petrolün bulunması ile daha da önem kazanmıştı. Ancak emirlikler, aralarında adil karar verebilecek hakemler belirleyerek bu sorunu büyük oranda çözüme kavuşturmuşlardır. Bölgenin yaşlılarından oluşan bu kişiler kabilelerin mülklerini, otlaklarını bilmeleri hasebiyle tartışmalı sınırları yeniden belirlemede rol oynamışlardır. Ayrıca kabileler aralarındaki birçok sorunun çözümünde İngiliz temsilciye de başvurmaktaydılar.

BAE'de elit oluşumunun şekillenmesinde önemli bir yeri olan husus ise yönetici ailelerin kendi içlerinde rekabetçi güç mücadelelerine sahne olmaları durumudur. Elit yaklaşımlarında genel olarak incelemeye konu olan husus farklı toplumsal kesimlerden oluşan grupların birbiriyle hakimiyet mücadelesi iken, burada rekabet emirlerin kendi aileleri içinde liderlik için olagelmıştır. Bunun önemli nedenlerinden birisi yöneticinin halefini belirleyeceği açık bir usulün olmamasıydı. Birliğin kurulduğu döneme kadarki sürece bakıldığında, Dubai hariç, yönetici aile içerisinde liderlikler, büyük oranda iktidar mücadelesi sonucunda liderin öldürülmesi veya zorla devrilmesi ile el değiştirmiştir. Örneğin Abu Dabi'de 1818'den 1971'e kadarki süreçte emirlik yapan 9 liderden yalnızca ikisi doğal ölüm ile iktidarını kaybetmiştir. Emirler iktidarda kalabilmek için aile üyelerinden oluşan çevrelerinin memnuniyetini sağlamak zorunda kalmışlardır. Aksi takdirde aile içi komploların hedefi haline

gelebilirlerdi (Zahlan, 1978: 52). Genelde liderlik; aile içerisinde baba, oğul, yeğen ya da kuzenler arasında el değiştirmekteydi. Yönetici aile üyelerinin az olduğu Abu Dabi gibi emirliklerde aile içi rekabet daha fazla yaşanırken, geniş aileye sahip Dubai gibi emirliklerde lider değişimi daha barışçıl gerçekleşmiştir. Aile üyelerinin yıllar içerisinde genişlemesi iç çekişmeleri azaltıcı bir unsur olmuştur. Emirlerin iktidara geldikten sonraki temel kaygıları siyasi ve ekonomik istikrarı sağlamaktır. Bölgede petrolün bulunması, bölgenin ticari merkez haline gelmesi ve dolayısıyla İngiliz çıkarlarının artması emirlerin konumlarını güçlendirmiştir. Bu da emirliklerin el değiştirmesinde yaşanan yıkıcı sürecin önüne geçerek daha istikrarlı bir elit oluşumunun önünü açmıştır. Özellikle birliğin kurulmasından itibaren emirlikler içerisinde daha barışçıl bir veraset anlayışı uygulanmıştır.

Bağımsızlık Dönemi

İngilizler, Ortadoğu'nun çeşitli bölgelerinde tutunmanın maliyetinin karşılanamayacağı gerekçesiyle 1960'ların sonunda bölgeden çekilmeye başladı. Bu durum önemli oranda etkinliğini sürdürdüğü emirliklerden de çekilme kararını etkilemiştir. Bağımsızlığın sağlanmasından önceki yaklaşık 150 yıllık bir dönemde İngiliz vesayeti emirlikleri, Suudi etkisine girmekten ya da İran tehdidinden korunmakla beraber güçlü bir yönetim altında birleşmelerine de engel teşkil etmiştir (Peterson, 1986: 516). Ancak bağımsızlık sonrasında birlik gerçekleşmiş oldu. Emirlikler, İran ve Suudi Arabistan gibi güçlü komşularının kendi topraklarına ve hakimiyetlerine tehdit olacağı gerekçesiyle İngilizlerin bölgeden çekilmesine temkinli yaklaşmaktaydılar. Ancak İngilizlerin savunma harcamalarını azaltmaya yönelik genel politikasının bir parçası olarak bölgedeki himaye rolünü bırakması birlik yolunda hızla adım atılmasını beraberinde getirmiştir. Emirliklerden her birinin birliğe katılmaktaki yegâne maksadı dış tehdit korkusuydu (Khalifa, 1979: 120). Tek başına üstesinden glemeyecekleri dış tehditlerle çevrili olma algısı birliğin sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Emirlikler arasındaki birliğin oluşumu 1968'den 1971'e kadar süren uzun pazarlıklar sonucunda gerçekleşebilmiştir. İlk başta birliğe katılması beklenen Katar ve Bahreyn birlik dışında kalırken Resü'l-Hayme ise bir yıl gecikme ile 1972 yılında birliğe katılmıştır.

Birliğin yaratılmasına yol açan diğer bir motivasyon emirliklerin geleneksel idare sistemlerinin devam ettirilmesi arzusudur (Khalifa, 1979: 120). Bu arzu, bugün de birliğin devam etmesini sağlayan en önemli unsur olmaya devam etmektedir. Ayrıca petrolün getirdiği zenginliğin tüm BAE vatandaşlarının yaşam koşullarını iyileştirici tesiri birliğin lehine gelişmeler olarak öne çıkmaktadır. Petrolün daha çok Abu Dabi emirliği bölgesinden çıkması dolayısıyla zenginliğin kaynağının ticaret ve diğer gelir kalemlerinden petrole doğru kayması, gücün de Dubai'den Abu Dabi'ye kaymasına neden olmuştur. Bu durum, emirlikler arasındaki bağımlılık ilişkisinin güçlenmesini de beraberinde getirmiştir. 1966'dan 2004'e kadar Abu Dabi emirliğini yürütmüş olan

Zayid bin Sultan El Nahyan, bu avantajını birliğin lehine kullanmak suretiyle birliğin güçlü bir şekilde bir arada kalmasını sağlamıştır. Hepsinin yanında Zayid'in farklı emirlikleri zora dayalı olmadan bir araya getirme yönünde geleceğe yönelik vizyonunun etkisi gözardı edilmemelidir.

BAE'nin farklı emirliklerden oluşması ve modern siyasal sistemlerden farklı bir yönetim geleneğine dayanması, yönetim yapısının da karmaşık olmasını beraberinde getirmiştir. Bu yapı içerisinde çeşitli zümre ve gruplar farklı rol, statü ve fonksiyonları yerine getirmektedirler. BAE bünyesindeki emirliklerde temelde siyasal sisteme dahil olanlar yönetim sorumluluğunu üstlenmiş aileler olmuşlardır. Bu aileler dışındaki kabile ve gruplar daha çok din adamları, entelektüeller, tüccarlar ve çiftçilerden oluşmaktadır. Yine bu gruplara mensup kişilerden bürokrasi ve ordu/güvenlik sektörü içerisinde istihdam edilenler de bulunmaktadır. Bu meslekleri icra edenlerin zaman zaman yönetici konumuna gelmeleri söz konusu olmaktadır ancak siyasal sistemin temeli herkesin mensubu olduğu kabile ve grubun sorumluluğunu yerine getirmesi esasına dayanır. Sistem hem emirliklerin kendi içlerinde hem de birbirleri arasında statükoyu korumaya yönelik fonksiyona sahiptir. Her ne kadar özellikle petrol gelirlerinin getirmiş olduğu zenginlik ekonomik yapıda ve sosyal gruplarda değişime yol açmış olsa da bu dönüşümün toplum içerisinde emirlere yada emirlerden birlik yönetimine yönelik bir meydan okumaya doğru evrilmesi ihtimali siyasal sistemin en hassas olduğu konulardan birisi olmuştur. Siyasal sistem bu doğrultuda, sosyal grupların hoşnutluk yaratmak suretiyle daha çok sisteme dahil edilmesi yönünde çaba göstermektedir. Kısaca, BAE'nin siyasi ve sosyal yapısı, burada yüzyıllardır var olan kabile ittifakının bir sonucudur. Her ne kadar birliğin kurulduğu dönemde kabile devletlerinden söz edilemezse de kabile dayanışması ve kabile kültürünün getirmiş olduğu iş birliği anlayışı, BAE'nin siyasi ve sosyal yapısının şekillenmesinde rol oynamıştır (Almezaini, 2012: 29).

Birliğin oluşmasından sonra da geleneksel emirlik otoritesi devam etmiştir. Önemli konulardaki karar mercii, yedi emirlik liderlerinin teşekkül ettiği "Birlik Yüksek Konseyi" olmuştur. Bununla beraber geleneksel kurumlar yerini devlet bürokrasisini oluşturan kurumlara bırakmıştır. Burada görev alan eğitimli yeni nesil bürokratlar, birliğin çıkarlarını incelemek üzere motive olmuşlardır (Khalifa, 1979: 65). Ancak bunların özellikle dış politikada karar alıcı konumlara getirilmeleri söz konusu olmamıştır. Daha çok toplumsal hizmet alanlarında etkinlik göstermişlerdir. Bu bağlamda geniş kesimlere mesleki eğitim olanaklarının sağlanması onların toplumsal alanda görünürlüğünü artırmıştır. Her ne kadar kabilecilik gibi geleneksel kurumlar yeni toplumsal düzende aşınıyor olsa da karar alma konumuna gelebilmek için genellikle yönetici aile üyesi olma kaydı geçerliliğini korumuştur. Bununla beraber ülkede refah seviyesinin yükselmesi neticesinde ortaya çıkan eğitimli orta sınıf, uzun vadede iktidarda söz sahibi olmak isteyecek daha geniş bir güç tabanı oluşturacaktır.

BAE’ni teşkil eden coğrafya 1960’lara kadar İngilizlerin Hindistan’a ulaşımını güvence altında tutmak maksadıyla bölgede kurmuş olduğu himaye sistemi sebebiyle diğer devletlerle ilişkisi sınırlandırılmışken petrolün bulunması ve bağımsızlığın sağlanması ile bölgenin uluslararası önemi artmış, bölge ekonomik olarak güçlenmiştir. Bu döneme kadar dünyadaki değişim pek az olarak buraya yansımışken petrolün getirdiği gelir sayesinde çok hızlı bir değişim gerçekleşmiştir. Özellikle diğer emirliklere göre daha geniş topraklara sahip Abu Dabi emirliğinin zengin petrol kaynaklara sahip olması birliğin kurulmasında da katalizör rolü üstlenmesinin gerekçesini oluşturmuştur. Petrol ile gelen zenginlik, bir yandan toplumsal alanda değişimlere neden olurken diğer yandan geleneksel yönetim biçiminin korunmasına yönelik bir araç olarak kullanılmıştır.

BAE’nin petrol ve dış ticaret gelirlerinin artması dünya ekonomisi ile entegre olma ve diğer alanlarda da global dünyaya açılma imkânı sağlamıştır (Davidson, 2005: 252). Maddi yönden hızla kalkınmasını gerçekleştiren ülke modernleşme yönünde de adımlar atmaya başlamıştır. Ancak Batılı modernleşme politikaları, geleneksel değerlere bağlı toplumsal kesimler tarafından yoğun eleştirilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Rejime yönelik gelişen muhalif tutum, Müslüman Kardeşler’in (MK) BAE’deki uzantısı olarak kabul edilen İslah Hareketi şemsiyesi altında kendini göstermiştir (Mason, 2023: 45). Özellikle öğrenci ve kadınları harekete katmak üzere strateji geliştiren grup, yöneticilere yazdıkları mektuplarla yolsuzlukların önlenmesini ve petrol paralarının dini değerleri teşvik edici yönde harcanmasını talep etmekteydiler. Grubun yolsuzluk ve yozlaşmışlık konusunda yönetime yaptığı eleştiriler, yönetici kesimin meşruiyetlerini dayandırdıkları İslam’a bağlı davranmadıklarını ima etmekteydi (Mert, 2022). Reform çağrıları ve ülkeyi idare eden aile mensuplarının İslami olmayan yaşam biçimleri ve uygulamalarına yönelik eleştiriler hususunda emirlerin hassasiyeti son derece yüksektir. Bu rejimler meşruiyetlerini geleneksel kabile anlayışına ve İslam’ın şekillendirdiği geleneğe dayandırmışlardır (Dağı, 2002: 98). Buna karşın yöneticiler iki yönlü bir strateji uygulamaya giriştiler. Bir taraftan monarşinin İslami duyarlılığı vurgulanırken diğer taraftan da siyasal yapıya tehdit olabilecek MK gibi unsurların tasfiyesini değerlendirmeye başlamışlardır. Bu çerçevede devlet, geleneksel değerlere verdiği önemi görünür kılmak için büyük camiler ve ülke çapında dini eğitim merkezleri inşa etmiş; geleneksel İslami kurum ve vakıfların gelişmesini teşvik etmiştir. Bu doğrultuda bu kurumlara finansal destek sağlamıştır. Bu yolla hem İslami grupları devlet kontrolünde tutmayı amaçlamış hem de monarşinin İslam’a olan bağlılığını kanıtlamaya çalışmıştır (Krause, 2008: 40). Ancak bu çabalar rejimin uygulamalarındaki meşruiyet sorununun önüne geçmekte yetersiz kalmıştır. Yine rejimin meşruiyetine yönelik muhtemel muhalif unsurların, mali yönden memnun edilmek suretiyle önleri alınmaya çalışılmıştır (Cleveland, 2008: 496). Ancak bundan da tatmin edici bir sonuç alamayan yöneticiler çare olarak yüksek kademede bulunan, bazıları yönetici elitlerin

mensup oldukları ailelerden gelen MK üyesi muhalif unsurları tasfiyeye gitmiştir. Bu politika yönetici elitin daha dar bir kadroyu teşkil eden aile çevresi ile sınırlı kalmasına yol açmıştır.

BAE'de Elitlerin Politik Yapısı

BAE bağımsızlığını kazanıp birliğini sağlamadan önceki dönemde emirlik yönetimlerinin toplum üzerindeki otoritesi bağlamında bir istikrar söz konusu değildi. Bir taraftan emirler, genellikle şiddete dayalı liderlik değişiminin olduğu bir ortamda kendi akrabaları ile rekabet halinde iken diğer taraftan da komşu emirlikler ile rekabet etmek durumundaydı. Bir emirin temel sorunu siyasi ve ekonomik olarak varlığını sürdürebilmektir. Bu sayede emirliği üzerindeki otoritesini sağlamlaştırabilirdi. Bölgenin en önemli gelir kaynağı olan inci ticaretinde elde edilen vergi gelirleri ve emirlerin kendilerine ait inci ticaretinden elde ettikleri gelirler onların otoritesinin gücünü belirlemekteydi. Emirler öncelikle kendi güvenliklerini ve liderliklerini güvence altına alabilmek için aile üyelerinden, kendi evinde çalışan hizmetçilerinden ve arkadaşlarından vergi almamakta; aksine onlarla gelirlerini paylaşmaktaydı. Ayrıca emirliğin idari fonksiyonları son derece sınırlıydı. Emirlik topluma kamu hizmeti sunabilecek bir konumda değildi. Genel olarak hukuki ve güvenlikle ilgili meseleler geleneksel ilkel kurumlarca yürütülmekteydi. Ayrıca emirlikler arasında resmi bir ilişkiden ziyade şifahi ilişki söz konusuydu (Zahlan, 1978).

Emirlerin otoritelerini sağlamada diğer bir kaygısı ise bölgedeki İngiliz varlığı tarafından otoritesinin tanınması ve iktidarını onların güvencesi üzerinden sağlamaktı. Liderliği ele geçiren bir emirin İngiliz yönetimi tarafından tanınmasının temel şartı, daha önceki yöneticilerin İngilizlerle yapmış oldukları antlaşmalara riayet edeceği yönünde garanti vermesiydi. Bu antlaşmalardan en önemlileri, emirliklerin birbiri ile rekabette İngiliz çıkarlarına aykırı olması nedeniyle, denizlerde mücadeleye girişmemeleri ve İngilizlerden başka herhangi bir devletle ilişki kurmamalarına yönelikti (Abdullah, 1978: 14). Ancak bölgenin giderek artan önemi ilişki biçimlerini ve emirlerin otoritesini etkileyecektir.

İki büyük savaş arası dönemde inci ticareti zayıflarken petrolün bulunması ve Dubai'nin bir ticaret şehrine dönüşmesi ile hem emirlikler arası münasebetlerde hem de İngiliz hükümetinin emirliklere yönelik tutumunda değişiklik görülmeye başlanacaktır. Bu dönemde petrol alanlarının hangi emirliğe ait olduğunun belirlenmesi ihtiyacı nedeniyle emirlikler arası sınırların belirlenmesi zorunlu hale gelmiştir. İngiliz yönetimi, 1950'lerde sınırların belirlenmesinde etkin rol oynamış; petrol şirketlerinin emirlere ödeme yapması ile ilgili olarak emirlerle yeni anlaşmalar imzalanmıştır. Bu yeni durumda öne çıkan iki emirlik, toprak bakımından diğerlerine oranla çok daha geniş alana ve petrol kaynaklarına sahip olan Abu Dabi ve Dubai emirlikleri olmuştur. 1971 yılında birliğin kurulması da bu iki emirliğin liderleri olan Emir Zaid ile Emir Raşid El-Maktum öncülüğünde olmuştur. Petrolün Abu Dabi'ye kazandırdığı

zenginlik, Abu Dabi emirliğini diğer emirlikler arasından ileri bir konuma taşımıştır. Petrol zenginliği bakımından daha düşük gelire sahip olan diğer emirlikler Abu Dabi ile ittifak kurma yoluna gitmişlerdir. Dubai yöneticileri ise görece az olan petrol gelirleri yanında zaten geçmişten gelen ticari tecrübelerini birleştirerek Dubai'yi, birliğin sağlanmasıyla paralel süreçte, ticari merkez haline getirmek suretiyle diğer emirlikler nezdinde avantaj elde etmeyi başarmışlardır (Herb, 2009: 380). Nitekim Birliğin liderliğini Abu Dabi Emiri Zayid üstlenirken yardımcılığına El-Maktum getirilmiştir. Ayrıca diğer emirlerin de içinde yer aldığı yedi kişilik “Birlik Yüksek Konseyi” adında bir meclis bulunmaktadır. Bu meclis hem yasama hem de yürütme alanında en yüksek otoriteyi temsil etmektedir. Federal düzeyde kamu politikalarını belirleme yetkisine sahiptir. Her emirliğin tek bir oya sahip olduğu bu meclis; yasama, yargı ve yürütme organları üzerinde konumlanmıştır. Ayrıca tüm emirlikleri ilgilendiren kararların alınmasında Abu Dabi ve Dubai emirlerinin veto hakkı söz konusudur (Federal Supreme Council, 2021). Böylece diğer emirliklere kıyasla iki büyük emirliğin daha etkin olduğu bir yapı ortaya çıkmıştır. Emirlik içerisinde Abu Dabi federal bütçeye %90'a yakın gelir aktarmaktadır. Federal bütçenin kalan bölümünü ise Dubai tamamlamaktadır (Annual Report, 2021). Dolayısıyla bu iki emirlik, ekonomik olarak birliğe olan katkısının karşılığını siyasal alandaki etkinliği ile değerlendirmektedir. Diğer emirlik yöneticileri de hem refah bakımından tatmin olmaları hem de statülerinin güvence altında tutma amacıyla bu yapı altında güçlerini birleştirmek suretiyle otoritelerini sürdürmeye devam etmektedirler. Kısaca federal yönetim biçimi ile kabile yönetim anlayışının terkiibinden oluşan bu siyasi yapı Emirliklere özgü bir örnek teşkil etmiştir (Heard-Bey, 2005: 358).

Geleneksel elitler “Birlik Yüksek Konseyi” kurumu vasıtasıyla yönetim üzerinde bir vesayet oluşturmaktadır. Devlet başkanını bu konsey seçmektedir. Ancak teamül olarak Abu Dabi emiri devlet başkanlığına seçilmektedir. Devlet başkanı ise başbakanı atamaktadır. Burada da Dubai emirinin başbakanlığa atanması teamül gereği günümüze kadar devam etmiştir. Diğer bakanları da başbakan atamakla beraber teamülen farklı bakanlıklar veya yardımcıları farklı emirliklere tahsis edilmişlerdir. Bunlardan dış işleri ve ekonomi ile ilgili bakanlıklar gibi önem bakımından ileri olan bakanlıklar Abu Dabi emirliğine tahsis edilmiştir. Abu Dabi emirliğinin hem devlet başkanlığı konumunu elinde tutması hem de emirin kardeşlerinin önemli bakanlıklarda bulunmaları Abu Dabi'nin birlik üzerindeki hakimiyetinin belirgin göstergeleridir (Owen, 2000: 58). Ayrıca güvenlik ve istihbarat gibi kurumların yönetiminin de Abu Dabi emirinin kardeşleri arasında paylaşılması, bu emirliğin birlik içerisindeki ağırlığını pekiştirmektedir (Who is Who, 2022).

Emirlerin birlik üzerindeki hakimiyetleri 40 kişi ile temsil edilen “Birlik Milli Meclisi” üzerinde de görülmektedir. Bu meclis emirlere öylesine bağlıdır ki emirler, meclise seçilecek olan kişilerin yarısını kendileri belirlerken diğer yarısını da yöneticiler tarafından sınırlı sayıda seçmenin belirlenmesi

suretiyle kolaylıkla kontrol etme gücüne sahiptir. Meclis üyeleri emirliklere ayrılan kontejanla tayin edilmektedir. Buna göre Abu Dabi ve Dubai 8'er kişi ile Şârîka ve Resû'l-Hayme 6'sher kişi ile temsil edilirken diğer emirliklerin 4'er temsilcisi mecliste yer almaktadır. Her emirliğe ayrılmış olan kontejanın yarısını emirin kendisi bizzat tayin ederken diğer yarısı ise o emirlikteki seçiciler kurulu tarafından seçilmektedir. Sayıları seçimden seçime artan seçiciler kurulu üyelerinin belirlenmesinde emirler insiyatif sahibidir (Al-Khourî, 2012: 48). Dolayısıyla bu sistem içerisinde meclisin yarısını emirler belirlerken diğer yarısı üzerinde de emirlerin dolaylı denetimi söz konusudur. Meclis, yasa yapma veya yürütmeyi denetleme konusunda otorite sahibi değildir. Seçiciler kurulu üyeleri, emirler tarafından seçilmekle beraber anayasaya göre bazı niteliklere sahip olmalıdır. Bu niteliklerden birisi 25 yaşından küçük olmamalıdır. Yine iyi ahlaka ve itibara sahip olmalıdır. Ayrıca bu kişiler Federal Meclis'e aday olabilirler. 2011 yılındaki seçimlerde 129 bin olan seçiciler kurulu 2019 yılında yapılan seçimlerde 337 bine ulaşmıştır. Bu sayının yarısına yakını kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca 2019 seçimlerinde seçiciler kurulu tarafından 500'e yakın bağımsız aday arasından 20 kişinin seçildiği meclise 7 kadın girme başarısı göstermiştir (Herb, 2009: 379).

Meclisin yetkileri, danışma kurulu olmanın ötesine geçmemektedir. Başbakan, birliği ilgilendiren önemli meseleleri meclise danışmak amacıyla meclisin gündemine getirir. Bu mecrada yönetici aileler emirliklerin merkezi karar verici konumunu korumaktadır (Ulrichsen, 2020: 18). Kısaca, emirler meşruti bir sistemden ziyade geleneksel emirlik sistemi ile yönetmeye devam etmektedirler. Her şeye rağmen, geleneksel elitler arasındaki ilişki biçiminin karmaşık olması, geleneksel toplumsal yapı nedeniyle kabilelerle olan bağlarının çok yönlülüğü, onların toplumsal kesimi göz ardı edemeyecekleri gerçeğini öne çıkarmaktadır. Bu da parlamentonun toplumsal tabanda temsil olanağının giderek artmasını zaruri kılmaktadır. Geçmişte tamamen emirlerin kontrolünde olan parlamento, süreç içerisinde yarısına yakını giderek daha geniş kesime doğru yayılan seçmen kitlesi tarafından seçilmek suretiyle toplumsal tabana yayılma eğilimindedir. Bu da her ne kadar kurumsal olarak emirlik aileleri tüm gücü elinde toplamış olsalar da politika yapımında tek belirleyici onların olmadığının bir göstergesidir.

Emirlik yöneticileri, benzer şekilde hukuk alanını da kontrolleri altında tutmaktadırlar. Birlik içerisinde en yüksek mahkeme olan Birlik Yüksek Mahkemesi'nin başkan ve üyelerini BAE başkanı, "Birlik Yüksek Konseyi"nin onayını da almak suretiyle atar. Yüksek mahkeme yargıçlarının atanmasında Birlik Milli Meclisi'ne herhangi bir rol verilmemiştir. 2012 yılında yapılan anayasa değişikliği ile yargı konuları ve hakimler konusunda karar verecek bir Yargı Konseyi kurulmuştur. Konseyin başkanlığına ise BAE başkanının getirilmesi, yargı bağımsızlığının yöneticilerin tasallutu altına alındığı izlenimini doğurmaktadır. Bu doğrultuda birçok örnekte görüleceği gibi yönetici aile içerisinde suç işleyenlere yönelik yargının seçici davrandığı eleştirileri zaman zaman gündeme gelmektedir (Mert, 2022: 343).

Ülkenin siyasal yaşamında yönetici ailelerin merkezi konumda olduğu BAE’de siyasal katılım oldukça sınırlıdır. Her ne kadar aralarında hem aile içi hem de aileler arası rekabet söz konusu olmuş olsa da ortak geçmişe sahip bu elitler, geleneksel değerlerin üstünlüğüne yönelik söylemleri ön plana çıkarmaktadırlar. Ülkede siyasi partilerin bulunmaması, farklı dünya görüşlerinin siyasal yaşamda görünürlüğünü kısıtlamaktadır (Khalaf, 2006: 49). Yine gazeteler, dini ve sivil kuruluşlar devletin, dolayısıyla elit ailelerin kontrolünde olduğu için devlet politikalarına yönelik eleştiriler kamusal alanda yer bulamamaktadır. Özellikle Arap Baharı süreci sonrasında muhtemel muhalif kanadın siyasal katılımı iyice imkânsız hale gelmiştir. Hükümet politikalarını eleştiren muhalif unsurlar, güvenlikçi politikalar bahane edilmek suretiyle sıkı takip altında tutulmaktadır. Hükümet tüm bu sınırlandırmalara karşın meşruiyetini ekonomik refahı geniş toplum kesimlerine yaymak suretiyle sağlamak istemektedir (BTI 2022 Country Report, 2022).

Emirliği elinde bulunduran ailelerin önemli hakimiyet alanlarından birisi de ekonomidir. Geleneksel yönetici elitler, başta petrol gelirleri olmak üzere BAE’nin ana ekonomik kurumlarını kontrol etmektedirler (Kamrava & Gerd, 2016: 6). Finans merkezleri, Merkez Bankası, havayolu şirketleri, sermaye ve gayrimenkul yatırımlarına sahip büyük firmaların yönetiminde emirler ya da onların yakın aile çevresi yer almaktadır (Herb, 2009: 385). Özellikle 2008 ekonomik krizi öncesi aile üyesi olmayanların yönetimde daha fazla yer almalarına karşın kriz sonrasında aile içerisinde yöneticilere daha çok yer verilmiştir (Ulrichsen, 2020: 18). Küresel finansal kriz olarak bilinen ve dünya çapında birçok ülkeyi etkileyen 2008 krizi BAE’ni de etkilemiştir. Bu krizle birlikte petrole yönelik küresel talebin azalmasıyla petrol fiyatlarındaki düşüşün BAE’nin petrol gelirlerinde ciddi azalmaya neden olması ve ülkenin bütçe açığını artırması, yine inşaat sektöründeki duraksama ve finansal sektöre çeşitli zorluklar getirmesi; ekonominin yeniden dizayn edilmesini de beraberinde getirmiştir. Yönetici ailelerin ticari faaliyetlerinin kapsamı bu süreçten sonra çeşitlenmiştir. Başta Nahyan, Maktum, Kasım ve Nuaymi aileleri olmak üzere yönetici konumunda bulunan ailelerin üyeleri; enerji ve finans sektörü yanında emlak, turizm, havacılık, inşaat, sanayi ve teknoloji alanlarında sahip oldukları rol ile ülkenin ekonomik büyümesinde ve çeşitliliğine katkı sunmaktadırlar.

Ülkede petrol ve gaz kaynakları devlet sahipliğindedir. Özel sektörün ticari faaliyetleri, doğrudan ya da dolaylı olarak devlet gelirlerinin dağıtımıyla ilişkili olması sebebiyle devletten tamamen özerklikleri söz konusu değildir. İş dünyasında bulunan yönetici aile dışındaki elitlerin rantiyeci sistem içerisinde devletle olan çıkarları doğrultusunda yönetici elitlere bağımlılığı son derece yüksektir (Khalaf, 2006, 40). Bu da onların, rejimin ve yönetici ailelerin rolünün güçlenmesi yönünde desteklemelerini beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla iş dünyasında yönetici aileler dışındaki elitlerin, yönetici elitleri özellikle dış politika yapımında yönlendirme veya bu elitlerin politika değişikliğinin itici gücü olma ihtimali neredeyse imkânsızdır (Kamrava & Gerd, 2016: 6)

Tam tersine özel sektör de dahil olmak üzere BAE ekonomisinin devletin denetiminde olması dolayısıyla yurtdışına yapılan yatırımlar, yardımlar ve diğer ekonomik faaliyetler Emirlikler'in dış politika vizyonunu güçlendirmek için araçsallaştırılmaktadır (Young, 2017: 82). BAE elitleri, toplumsal sorumluluk açısından kendilerini modern Batılı devletlerin elitlerinden farklı konumlandırmaktadırlar. Bunlar ülkenin gelir kaynaklarının ve oluşan servetin kendi hakları olduğu anlayışını taşımaktadırlar. Ayrıca, kendilerinin çıkarına olan mevcut ekonomik sistemin muhafazası için de ihtiyatlı davranmaktadırlar (Kamrava & Gerd, 2016). Sonuç olarak, elit ailelerin ülkenin gelir kaynaklarını kendi mülkleri gibi kullandığı bir yönetim yapısı geliştirdiği söylenebilir.

BAE'de Dış Politika Yapım Sürecinde Elitler

Birlik içerisinde yer alan emirlikler, 18. yüzyılın ilk çeyreğinden bağımsızlıkla beraber birliğin sağlandığı 1871 yılına kadar İngilizlerin himayesinde bulunmalarının bir sonucu olarak başka devletlerle ilişkilerini bu devlet vasıtası ile sağlamaktaydı. BAE, birliğini sağlamlaştırıp ekonomik olarak refah seviyesini yükseltmesine rağmen küçük devlet olma konumu, tarihi derinliğe sahip olmaması, güçlü kurumsal yapıların yokluğu ve askeri gücünün sınırlılığı nedeniyle dış politika yapımında çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorlukların en önemlisi, başta İran olmak üzere komşulardan gelecek tehditlere karşı başa çıkma kabiliyetinden yoksun olmasıdır. İlerleyen dönemlerde, başta İngiltere ve ABD olmak üzere diğer Batılı devletlerle ittifaklar kurmak suretiyle bu durumu aşmaya çalışmıştır (Rugh, 1996: 68).

BAE'nin dış politikasında diğer siyasi ve ekonomik alanlarda olduğu gibi emirler hâkim konumdadır. Emirler içerisinde de BAE'nin kuruluş aşamasından 2004'e kadar devlet başkanlığını sürdüren Zayid bin Sultan El Nahyan dış politika kararlarında belirleyici konumda olmuştur. Elitlerin baskın olma, içe dönük ya da dışa dönük kişiliğe sahip olmaları dış politikayı etkilemede rol oynar. Liderin kişiliği dış politika tercihini ve yönelimini etkileyen önemli unsurlardan biridir (Caprara, 2008: 476). Emir Zayid'in de liderlik tarzı, iletişim stili, politik vizyonu ve örgütsel kapasitesi, karakter bakımından baskın lider tipi ile uyumlu olması da onun dış politika kararlarında diğer emirlere göre daha hâkim konumda olmasını beraberinde getirmiştir (Morton, 2016). Abu Dabi emirinin devlet başkanı olma geleneği sonraki dönemlerde de devam ederken aynı şekilde BAE'nin şimdiki lideri Muhammed bin Zayid'in dış politikadaki belirleyici konumu da devam etmektedir. BAE'nin aktif bir dış politika takip etmesi dolayısıyla Muhammed bin Zayid'in uluslararası politikadaki görünürlüğü seleflerinden daha fazladır. Bununla beraber devlet başkanı ve emirler, dış politikayı yönlendiren kurumlarına aile üyelerini atamak suretiyle onların da görüşlerinin politika yapımına yansımaya olanak sağlamaktadırlar (Owen, 2000: 58).

BAE dış politikasında öne çıkan temel kaygılar rejimin güvenliğini sağlama, enerji güvenliğini kontrol altında tutma ve ekonomik refahı tehdit eden unsurlarla mücadele şeklinde sıralanabilir (Telci & Horoz, 2018: 144; Mason, 2023: 55). Bu doğrultuda BAE yönetimi, petrol ve ticaret gelirlerinin elitele- re sağladığı zenginliğin avantajını kullanmak suretiyle diplomatik yolların yanında dış yardımları da etkin bir araç olarak kullanmaktadır (Almezaini, 2012: 2). BAE, özellikle ekonomik gelişimini tehdit eden 2008 ekonomik krizi sonrası süreçte ve rejimin geleceği ile ilgili kaygıları artıran 2011 Arap Baharı sürecinin kurulu düzeni tehdit eden dönüştürücü etkisi sonrasında daha önce öne çıkmadığı kadar sert gücünü dış politika enstrümanı olarak kullanmaya başlamıştır (Borck, 2024). Bu çerçevede Yemen, Somali ve Eritre’de askeri üs- ler kurmak suretiyle askeri gücünü bölge dışına taşımıştır. Bu yayılmacı eğili- min arkasında sahip olduğu petrol ve gaz kaynaklarını Batı pazarına ulaştır- cak uluslararası ticaret yolunun güvenliğini sağlama yanında özellikle kendi bölgesinde rekabet ettiği İran’ın Yemen’deki varlığını sınırlamaya yönelik tedbirler yer almaktadır. Yine rejime tehdit olarak gördüğü MK gibi unsurları desteklemekle itham etmiş olduğu Türkiye ve Katar’ın Somali ve Eritre’deki etkinliği ile rekabet etme gücünü artırma isteği de söz konusu askeri üslere verilen önemi göstermektedir (Telci & Horoz, 2018: 159).

BAE’nin Arap Baharı sonrası dış politikası temelde statükoyu korumaya yö- nelik olmuştur. BAE rejiminin ayakta kalabilmesi, gerek içeride gerekse böl- gede kendisine yönelebilecek tehditleri ortadan kaldırmak veya yönetmekle mümkündür (Çınkara & Coşkun, 2023: 64). Bu doğrultuda BAE, Arap Baharı sürecinde bölgeyi dönüştürmeye yönelik rejimleri değiştirmeyi amaç edinen ve MK gibi devlet üstü aktörlerin devletler üzerindeki hakimiyetini güçlen- direcek tüm girişimlerin karşısında yer almıştır. Küçük devletlerin hareket tarzına istisna teşkil edecek biçimde BAE, Yemen ve Libya’da taraflar arasın- daki çatışmalarda statükocu taraflara askeri destek vermiştir. Mısır’da 2013 yılında statükoya dönüş olarak nitelenebilecek askeri darbeye açıkça taraf olmuştur. BAE, bölgede rejime veya ülke çıkarlarına yönelebilecek herhangi bir tehdidi önlemek amacıyla statükoyu temsil eden grupları desteklemiştir. Askeri gücü yanında insani yardım, borç verme, medya gücü oluşturma, sivil kuruluşlara destek gibi yumuşak güç kullanımı ile de söz konusu hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır (Telci & Horoz, 2018: 160). Yine BAE, toplumsal yapının siyasal sisteme yabancılaşma riskine rağmen Filistin meselesini İs- rail ile diplomatik ilişki kurmanın bir önkoşulu olmaktan çıkarmak suretiyle rejimin güvenliği ve bölgedeki çıkarlarını temin için İbrahim Antlaşmalarına katılmıştır (Çınkara & Coşkun, 2023: 71).

BAE dış politika yapımında etkin olan unsurlardan biri de bu ülkenin Batılı devletlerle kurduğu müttefiklik ilişkileri çerçevesinde geliştirdiği ortaklıklar olmuştur. Özellikle İngilizler, bağımsızlık sürecine kadar sürdürmüş olduğu 150 yıllık hami devlet rolünü bağımsızlık sonrasında da siyasi, ekonomik, güvenlik ve kültürel alanlara genişleterek farklı bir aşamada sürdürmek

suretiyle ülke üzerindeki nüfuzunu korumuştur. Bağımsızlığın sağlanması sonrası her ne kadar dış politikada resmi olarak bağımsız olmuş olsalar da başta İran ve Suudi Arabistan olmak üzere bölge ülkelerinden gelen tehditler nedeniyle İngilizlerle yapmış oldukları antlaşmalarla kendi güvenliklerini bu ülkenin çıkarlarıyla uyumlaştırmışlardır (Rugh, 1996: 58). Ayrıca İngiliz kolonyal memurları; emirlik yönetimlerinin eğitim, sağlık, savunma, emniyet, altyapı ve diğer sektörlerde görev yapmaya devam etmişlerdir. Bu kişiler genellikle teknik destek, eğitim, danışmanlık ve yönetim rollerinde yer almışlardır (Bölme & Çavuşoğlu, 2020: 60). İngilizlerin, bağımsızlık sonrası bölgedeki varlığı, BAE'nin dış politikasında da etkisini dolaylı olarak sürdürmesini beraberinde getirmiştir. İngilizler askeri ve dış politika alanlarında danışmanlık hizmeti vermenin yanında, savunma ekipmanı ve silah sistemleri sağlayan önemli bir tedarikçi konumundadır. Ülkenin temel zenginlik kaynağı olan petrolün çıkarılması ve uluslararası pazarlara ulaşmasından petrol gelirlerinin yönlendirilmesine kadar BP ve Serco gibi Birleşik Krallık merkezli şirketler BAE'de savunma ve enerji gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Ayrıca, Başta Muhammed bin Zayid olmak üzere yönetici aile mensupları İngiltere'nin önde gelen askeri okullarından Sandhurst Kraliyet Askeri Akademisinde eğitim görmüşlerdir (Bölme & Çavuşoğlu, 2020: 61). Bu da İngilizlerin elitlerle kurduğu yakın ilişkiyi ve onlar üzerindeki etkisini açıklayan önemli unsurlardan biridir.

BAE'nin bağımsızlığını 1971 yılında kazanan yeni bir devlet olması ve bu döneme kadar uzun bir süre dış ilişkilerine İngiltere'nin hakim olması dolayısıyla köklü bir dış politika kültürüne dayanmaması, Batılı ülkelerin nüfuzunun elitler üzerinde etkili olmasını beraberinde getirmiştir. Bir ülkenin dış politika kültürü uluslararası meselelerle ilgili politika yapımında liderlere rehberlik edecek çeşitli normlardan oluşur (Holsti, 1998). Liderler dış politika hedefi oluştururken ve bu hedef doğrultusunda stratejiler geliştirirken dış politika kültürüne ihtiyaç duyarlar. Bağımsızlık sonrası süreçte BAE, Batı nüfuzuna sahip kurumların gölgesinde bir dış politika kültürü inşa etme doğrultusunda adımlar atmıştır. Ancak son yıllarda, uluslararası sistemde Batı dışı aktörlerin yükselmesi ve bu güçlerle BAE'nin enerji, silah ve endüstriyel alanlarda geliştirdiği işbirliğinin BAE'nin dış politikada Batılı ülkelere daha özerk politika sürdürebilmesini sağlayacak potansiyel taşıdığı söylenebilir.

Geleneksel olarak emirlerin gücünü sınırlayacak tek unsur kurumsal yapılardan ziyade aile içerisindeki güç dengeleri olması hasebiyle dış politika yapımında aile üyeleri egemen unsur olmuştur. BAE dış politikasının oluşumundaki süreç; siyasi felsefesi olan, belli bir misyona hizmet etmeyi amaçlayan, tarihsel sürekliliğe sahip bir çerçevede ilerlemediği için dış politika elit ailelerin tekelinde kalmıştır (Almezaini, 2012: 46). Dolayısıyla BAE dış politikası, özellikle son dönemde İsrail ile kurulan ilişkilerde olduğu gibi muhtelif savurulumalarla yüz yüze kalmıştır. Geleneksel dış politikasından sapma olarak nitelendirilebilecek bu tutuma benzer şekilde Türkiye, Katar ve İran'la

istikrarsız politikalar yürütmesi de dış politikasındaki kararsız tavrının bir göstergesi olmuştur. BAE bu sorunun üstesinden gelmek için son yıllarda araştırma merkezleri ve diplomasi akademisi gibi alanlarda faaliyet gösteren kurumlar oluşturmaya başlamıştır. Yine sivil inisiyatif ile oluşturulan benzer kurumlara güçlü destek vermektedir. BAE'nin gelecekte dış politika yapımında rol alma potansiyeline sahip elitleri yetiştiren bir kurum olarak Enver Kar-kaş Diplomasi Akademisi'ni (AGDA) zikretmek mümkündür. Geçmiş yıllarda toplumun geniş kesimlerine yönelik eğitimi yaygınlaştırma politikası güden liderler günümüzde iyi eğitilmiş bir kitleye sahip olmuşlardır. Onların dış po-litika alanında eğitilmesi için bu akademi 2014 yılında faaliyete geçmiştir. Günümüzde akademiye kabul edilen diplomat adayları dış politika ile ilgili kapsamlı derslerden seminerlere, dil eğitiminden diplomatik yazım usulüne kadar çeşitli ülkelerden uzmanlar tarafından yetiştirilmektedirler. AGDA mü-dür yardımcısı İbrahim Al Tahiri, akdeminin gelecekte BAE dış politikasını şe-killendirecek bir kurum olacağını umduğunu belirtmektedir (Al Tahiri, kişisel görüşme, 16 Ocak 2024).

Diplomasi akademisi yanında BAE'nin gelecekte dış politikasını belirlemede geleneksel elitlerin rolüne ortak olacak diğer önemli kurumlar ise, yeni sayı-labilecek bir geçmişe sahip olmalarına rağmen dış politika konusunda geliştirdikleri söylem ve yayınlarla ciddi mesafe kat etmiş olan araştırma merkezleridir. Bunlardan en önemlilerinden birisi Trends adlı araştırma ve istişare merkezidir. Merkezde dış politika alanında enerjiden ekonomiye, siyasetten kültüre kadar bir çok alanda dış politika ajandası hazırlamak suretiyle Emirlikler'in dış politika yapımına katkı sunmaktadır. Kurumun yöneticilerinden Selman Al Hammadi, yaptıkları çalışmaların karar vericilerin objektif olmalarını sağlayacak ve karar vermede zorlukları aşmalarını kolaylaştıracak nitelikte olduğunu vurgulamaktadır (Al Hammadi, kişisel görüşme, 16 Ocak 2024). Dış politikaya yön verme iddiasında olan diğer bir araştırma merkezi ise B'HUTH'tur. Temelde kamu politikalarını yönlendirme amacını taşıyan bu kurum, bir çok araştırmacıyı bir araya getirmek suretiyle pratik politika önerileri sunmaktadır. Kurumun Genel Müdürü Abdul Rahman Bahron kendi merkezlerinin yapmış olduğu politika önerilerinin uygulama aşamalarını da takip edip değerlendirdiklerini ifade etmektedir (Bahron, kişisel görüşme, 17 Ocak 2024). Son olarak, yöneticiliğini, girişimciliği ve heyecanı ile tanınmış bir kadın olan Ebtesam Al-Ketbi'nin kurmuş olduğu Emirlikler Siyaset Merkezi kısa zamanda hem BAE'de hem de körfez ülkelerinde önde gelen araştırma merkezlerinden birisi olmuştur. BAE'de genelde karar alma pozisyonlarına atanan kadınların, elit ailelerden seçilmek suretiyle liderlerin denetiminde olmaları sağlanmaktadır (Krause, 2008: 64). Ancak yeni eğitilmiş BAE vatan-daşı kadınlar, Ketbi'nin tarzında olduğu gibi liderlik pozisyonuna talip olmaktadır. Bu da gelecekte BAE'nin dış politika yapımında aktörlerin çeşitlenmesini sağlayacak bir unsur olacaktır.

Sonuç

Elit teoride genel olarak yeni elit oluşumunun modern devletin oluşumuyla paralel seyrettiği görüşü hakimdir. Buna göre devlet içi ve devlet dışı kurumlar vasıtasıyla askeri ve sivil elitler grubu teşekkül etmiştir. Bu elitler ülkenin dış politika yapımında da etkin olmaktadır. BAE elit oluşum süreci, bu paralelde gerçekleşmemiş; genel olarak dünyada özelde ise Orta Doğu bölgesindeki yaygın örneklerle istisna oluşturmuştur. Bu çalışma elit oluşum sürecinde ve elitlerin dış politika yapımına katılımında bir istisna teşkil etmesi açısından BAE örneğini açıklamaya çalışmıştır. BAE örneğinde geleneksel elitler hem elit tekeli oluşturma açısından varlıklarını sürdürdüler hem de muhalif elit oluşumları sınırlandırmada başarılı oldular.

BAE'nin ekonomik gelişmişlik düzeyi, toplumsal iş bölümü, uluslararası alandaki etkinliği ve daha pek çok alanda modern koşullara ayak uyduran yapısı büyük ölçüde petrolden elde edilen gelirden yararlanmak suretiyle değişmiştir. Ancak ülkenin elit ilişkileri modeli ve bunun yaratmış olduğu siyaset türü güçlü bir şekilde devam etme eğilimindedir. Birleşme sonrası dönemde yönetici elitler arasında daha önce var olan mücadele, yerini kazanç ve yükümlülüklerin paylaşılması konusunda uzlaşmaya bırakmıştır. Bu uzlaşma hem emirlik içerisindeki elitlerin birbiri ile mücadelesi hem de emirlikler arasındaki mücadele için geçerli bir durum olmuştur. Buna kanıt olarak birleşme öncesi liderliğin zora dayalı el değiştirmesinin yaygın olması gösterilebilir. Yine emirlerin iktidarı eskisinden daha güçlü hale gelmiştir. Önceki dönemde bir emiri tahta çıkarmak ya da tahttan indirmek elit grupların birbiriyle rekabetinin bir sonucu iken yeni dönemde elitler arası dayanışmanın bir sonucu olarak gerçekleşmektedir.

BAE örneği, devlet ile elit sınıf arasındaki ilişki biçiminde devletin elit sınıftan bağımsız özerk bir temele sahip olması ile devletin elit grupların bir uzantısı olarak görülmesi yaklaşımlarında, devlet ile elitler arasında bir ayrışmadan ziyade devletin elitlerin çıkarlarını bütünüyle temsil ettiği bir anlayış sergilemektedir. Modern dönemde devletin gelişimi sürecinde devlet ile yönetici elit arasında ayrışma eğilimi söz konusu olmuştur. Devlet giderek özerkliğini artırmıştır. BAE'nin birliğin sağlanmasıyla oluşturulmuş yapısında kurum olarak devlet, onun bürokrasisi ve idari yapısı elitlerin ağırlıklı olarak çıkarlarına göre tasarlanmıştır. Bu çerçevede BAE'nin ekonomik ve toplumsal yapısının modern devletin geliştiği Avrupa'daki ile farklılık gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak yeni dönemde BAE'nin özellikle Arap Baharı sürecinin yaşanmasının ardından bir dönüşüm yaşayıp yaşamayacağı sadece BAE'nin kendi iç dinamikleriyle açıklanmasından ziyade dış dünyadaki gelişmelerle de yakından ilişkili olacaktır.

Arap Baharı sürecinin getirdiği koşullar, kısa dönemde yönetici elitin yararına dönük bir pozisyonun oluşmasına neden olmuştur. Emirlik elitleri, kendi aralarında iç ve dış politikada birlik oluşturmuş; yaptırım gücünü artırmış ve

muhalif oluşumları zayıflatarak daha dar elit sınıfın iradesinin egemen olduğu bir yapının doğmasını sağlamışlardır. Dolayısıyla BAE’de oluşan elit yapısı, eskilerin yerini yeni bir elit yapısının almasını yani “elit dolaşımını” sınırlandırmıştır. Bu çerçevede çalışmanın ortaya koyduğu husus, BAE’nin siyasi ve sosyal dokusunun liderlerin pozisyonunu sorgulayacak ve onlara alternatif oluşturabilecek bir elit kesimin nüfuz kazanmasına imkân tanımadığı gerçeğidir. Siyasi elitler emirler ve ailelerinden oluşmaktadır. Dış politika yapımında da birbiriyle sağlam bir uzlaşi içinde hareket eden bu dar aile yapısı etkindir. Her ne kadar yurt içinde ve yurt dışında seçkin eğitim kurumlarından mezun olmuş yeni kuşak, çeşitli alanlarda kayda değer başarılar elde etmiş olsa da onların karar alma süreçlerinin üst kademelerinde kısa dönemde yer almaları muhtemel gözükmemektedir. Ancak, ülkede yaygınlaşan sivil insiyatiflerin uzun vadede alternatif karar alma mekanizmaları geliştirmelerinin imkân dahilinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada varılan diğer bir sonuç ise, BAE’nde elit grupların geleneksel yönetim anlayışına bağlı kalarak ve aldıkları tedbirlerle elit çemberinin açılmasının önüne geçmeleri hususudur. Bir yandan iç tehditler karşısında kendi konumlarını koruyabilmek için elitler arası mutabakatı sürdürürken bir taraftan da güçlü devletlerle iş bitliğine gitmek suretiyle dış tehditlerle başa çıkmayı amaçlayan bir elit yapısı söz konusudur. Bu da onlara dış politikada kendi çıkarlarına yönelik hareket etme fırsatı vermiştir. Elitlerin dış politika çıkarları bu sayede devlet politikası haline gelmiştir. Karar alma mevkiinde olanların, kendileri ile çıkar çatışması içinde olacak ve onların kararlarını etkileyebilecek farklı elit gruplar olmadığı için, alacakları karar liderin eğilimleri ile paralel olacaktır. Sonuç olarak, BAE’nin dış politikasının elitlerin düşüncesi ve siyasi görüşünü, hatta yönetici elit içinde ağırlığı olan emirlerin konumunu yansıttığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Kaynakça

- Abdullah, M. M. (1978). *The United Arab Emirates: A Modern History*. New York. Routledge.
- Ahmadi, K. (2008). *Islands and International Politics in the Persian Gulf Abu Musa and the Tunbs in strategic perspective*. New York. Routledge.
- Alhosani, H. A. (2012). *The Political Thought of the Late H.H. Sheikh Zayed Bin Sultan Al Nahyan, Founder of the United Arab Emirates (1966 - 2004)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Durham Üniversitesi.
- Al-Khouri, A. M. (2012). E-Voting in UAE FNC elections: A Case Study. *Information and Knowledge Management*, 2(6), 25-84.
- Almezaeni, H. S. (2012). *The UAE and Foreign Policy: Foreign Aid, Identities and Interests*. New York. Routledge.
- Annual Report. (2021). Annual Report of the UAE Central Bank 2020. <https://www.centralbank.ae/sites/default/files/2021-04/CBUAE%20-%20Annual%20Report%202020.pdf> (10.04.2021).

- Who is Who: The Royal Lineage of the United Arab Emirates.(2022). <https://www.bayut.com/mybayut/royal-families-uae/> (14.12.2022).
- Borck, T. (2024). *Seeking Stability Amidst Disorder: The Foreign Policies of Saudi Arabia, the UAE and Qatar*, 2010-20. Oxford University Press.
- Bölme, S. M. & Çavuşoğlu, E. (2020). Yeni İngiliz Kolonyalizmi: Çekilme Sonrası İngiltere'nin Basra Körfezi'ndeki Nüfuz Politikası (1971-1991). *Uluslararası İlişkiler*, 17(65), 47-6.
- BTI (2022). BTI 2022 Country Report, United Arab Emirates. <https://bti-project.org/en/?&cb=00000> (18.02.2022).
- Caprara, G. V. (2008). The Personality Attributes of Political Elites. *Elite Theory in Political Sociology* (467-488). Montreal: IPSA.
- Cleveland, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu Tarihi*. İstanbul. Agora Kitaplığı.
- Çinkara, G., & Coşkun, B. (2023). Mapping the Genesis of the Abraham Accords: Elite Preferences, Rising Nationalism, and the Quest for Political Stability. *Insight Turkey*, 25(2), 63-77.
- Dağı, İ. (2002). *Ortadoğu'da İslam ve Siyaset*. İstanbul. Boyut Kitapları,
- Davidson, C. (2005). *The United Arab Emirates: A Study in Survival*. Boulder. Lynne Rienner Publishers.
- El-Mubarak, T. (2013). Islamic Movements in the Gulf are Engaging with the Arab Spring. *Asharq Al-Awsat*, Mayıs.
- Federal Supreme Council. (2021). Federal Supreme <https://uaecabinet.ae/en/federal-supreme-council> (12.12.2021).
- Freer, C. & Al-Sharekh, A. (2021). *Tribalism and Political Power in the Gulf: State-Building and National Identity in Kuwait, Qatar and the UAE*. I.B.Tauris.
- Heard-Bey, F. (2005). The United Arab Emirates: Statehood and Nation-Building in a Traditional Society. *Middle East Journal*, 59(3), 357-375.
- Herb, M. (2009). A Nation of Bureaucrats: Political Participation and Economic Diversification in Kuwait and the United Arab Emirates. *International Journal of Middle East Studies*, 41(3), 375-395.
- Higley, J. (2008). *Elite Theory in Political Sociology*. Montreal. IPSA.
- Hoffmann-Lange, U. (2018). "Theory-based typologies of political elites", *The palgrave handbook of political elites*. Der. H. Best & J. Higley. Palgrave Macmillan, 53-68.
- Holsti, K. J. (1998). Scholarship in an Era of Anxiety: The Study of International Politics during the Cold War. *Review of International Studies*, 24, 17-46.
- Ketbi, E. (2021). *The UAE Power-Building Model and Foreign Policy Shifts*. Abu Dabi. Emirates Policy Center.
- Kamrava, M. & Gerd, N. (2016). Ruling Families and Business Elites in the Gulf Monarchies: Ever Closer?. *Chatham House:The Royal Institute of International Affairs*, 1(14). <https://www.chathamhouse.org/2016/11/ruling-families-and-business-elites-gulf-monarchies-ever-closer> (15.04.2022).
- Khalaf, A. (2006). Constitutional Reform and Political Participation in the Gulf. *Rules of Succession and Political Participation in the GCC States* (33-51). Dubai: Gulf Research Center.

- Khalifa, A. M. (1979). *The United Arab Emirates: Unity in Fragmentation*. Colorado. Westview Press.
- Krause, W. (2008). *Women in Civil Society: The State, Islamism, and Networks in the UAE*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mason, R. (2023). *Saudi Arabia and the United Arab Emirates: Foreign policy and strategic alliances in an uncertain world*. Manchester: Manchester University Press.
- Mert, M. A. (2022). "Birleşik Arap Emirlikleri: Müslüman Kardeşler ve Islah Hareketi", *Küresel İhvan*. Der. A. Bozkurt & M. Rakipoğlu. Ankara. Ketebe, 260-278.
- Morton, M.Q. (2016). *Keepers of the Golden Shore: A History of the United Arab Emirates*. London. Reaktion Books.
- Mosca, G. (1959). *The ruling class*. New York. McGraw-Hill.
- Owen, R. (2000). *State, Power and Politics in the Making of the Modern Middle East*. London and New York. Routledge.
- Pareto, V. (2018). *Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü*. Ankara. Doğu Batı.
- Peterson, J. E. (1986). The Emergence of Nation-States in the Arabian Peninsula. *Geo-Journal*, 13(3), 197-200.
- Rugh, W. A. (1996). The Foreign policy of the united Arab Emirates. *Middle East Journal*, 50(1), 57-70.
- Telci, İ. N. & Horoz. T. (2018). Military Bases in the Foreign Policy of the United Arab Emirates. *Insight Turkey*, 20(2), 143-166.
- Ulrichsen, K. C. (2020). *Return to Dubai's Role in Facilitating Corruption and Global Illicit Financial Flows: The Political Economy of Dubai*. Washington. Carnegie Endowment for International Peace.
- Hendrik, V. D. M. (1997). *The role of tribal and kinship ties in the politics of the United Arab Emirates*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Tufts University.
- Young, K. E. (2017). New Perspectives on UAE Foreign Policy. *Journal of Arabian Studies*, 7(1), 81-82.
- Zahlan, R. S. (1978). *The Origins of the United Arab Emirates: A Political and Social History of the Trucial States*. London. Routledge.